POLICYSAMMANFATTNING FRÅN ENTREPRENÖRSKAPSFORUM

ÄLDRE SOM FÖRETAGARE – FINNS DE?

ENTREPRENÖRSKAPS FORUM

PS från Entreprenörskapsforum

En viktig uppgift för Entreprenörskapsforum är att finna nya vägar att nå ut och sprida de resultat som forskningen genererar. Denna skrift är ett resultat av detta arbete.

I en ambition att popularisera och tillgängliggöra delar av den forskning som sker vid universitet och högskolor i Sverige och internationellt tar vi fram policy-sammanfattningar under rubriken, PS från Entreprenörskapsforum.

Vill du snabbt och enkelt ta del av slutsatser och policyrekommendationer? Läs då Entreprenörskapsforums policysammanfattningar, PS från Entreprenörskapsforum, som på några minuter sätter dig in i flera års forskningserfarenheter.

Om Entreprenörskapsforum

Entreprenörskapsforum är en oberoende stiftelse och den ledande nätverksorganisationen för att initiera och kommunicera policyrelevant forskning om entreprenörskap, innovationer, näringslivsdynamik och tillväxt. Stiftelsens verksamhet finansieras med såväl offentliga medel som av privata forskningsstiftelser, näringslivs- och andra intresseorganisationer, företag och enskilda filantroper. Författarna svarar själva för problemformulering, val av analysmodell och slutsatser i rapporten. För mer information se www.entreprenorskapsforum.se.

© Entreprenörskapsforum, 2019

ÄLDRE SOM FÖRETAGARE – FINNS DE?[1]

Carin Holmquist och Elisabeth Sundin

I medierna och i politiken hör vi mycket om företagare och om entreprenörer. Det är företagandet och entreprenörskapet som möjliggör att ekonomier utvecklas genom att skapa jobb, öka konkurrensen och introducera innovationer på marknaden. Det är entreprenörerna – oavsett om de är verksamma inom befintliga företag (intraprenörer) eller startar nya företag – som är drivande och som har energin att utveckla verksamheter. De är nutidens hjältar, de starka männen och kvinnorna som driver vårt samhälle framåt. Men vilka är dessa hjältar? Om man ska tro mediernas rapportering är det unga kraftfulla människor – unga har blivit sinnebilden för företagandet. Speglar detta verkligheten? Varken forskning eller statistikproducenter har varit särskilt intresserade av företagares ålder – men det börjar ändras och då framkommer en annorlunda bild än medierna visat.

Om vi inleder med operativa företagsledare[2] kan konstateras att nästan hälften (44 procent) är äldre än 55 år – dvs. utgör mer än 230 000 personer! Andelen operativa företagsledare som är 20–29 år är fem procent. Den åldersgrupp som har högst andelar företagare är 66–70 åringar – 13 procent av denna åldersgrupp har ett företag[3]. Att jämföra med mindre än fyra procent av åldersgruppen 26–30 åringar.

1. Denna policysammanfattning bygger på kapitlet ”Äldre som företagare – finns de?”i Entreprenörskap i Sverige – Nationell GEM-rapport 2017, författat av Carin Holmquist i samarbete med Elisabeth Sundin och Martin Klinthäll.
2. Enligt SCB:s definition är detta personen som sköter företagets löpande förvaltning utan att invänta en eventuell styrelses beslut, han/hon behöver inte vara förvärvsarbetande i företaget men det måste finnas minst en förvärvsarbetande i företaget (enligt RAMS). Ett företag/organisationsnummer kan bara ha en operativ företagsledare.
3. Beräkningar gjorda av Martin Klinthäll baserat på data från SCB.

Vad vet vi om äldre som företagare?

De flesta länder i västvärlden har en åldrande befolkning, med allt högre andelar äldre. Enligt Schött et al (2017) är 16 procent av världens befolkning, motsvarande mer än 1,2 miljarder människor, äldre än 55 år. Detta upplevs oftast som ett problem (Fineman, 2014; SOU 2012:28). De ekonomiska problem som lyfts fram handlar om ökat behov av åldringsvård och omsorg och att de äldre inte deltar i arbetslivet. Samtidigt som samhället betonar behovet av att äldre fortsätter arbeta så är det dessa äldre som drabbas mest vid nedskärningar och omorganisationer (Buyens et al, 2009). De drabbas också av åldersdiskriminering – även kallad ålderism/ageism (Butler, 1969; Andersson, 2008) – dvs. att äldre bemöts sämre just på grund av sin ålder. Det bör påpekas att ålder är ett relativt begrepp (Krekula, 2009) – en fotbollsspelare kan betraktas som äldre vid 30 års ålder, medan en läkare som är 30 år fortfarande är ung.

Det är vanligt med förutfattade meningar om äldre individer, som att de är mindre flexibla, mindre produktiva och ovilliga att lära och lära om. Dessa bilder leder till stereotypisering och diskriminering av äldre (Bytheway, 2005; Brough et al, 2011; Hennekam & Herrbach, 2015). Äldre påverkas även själva av dessa stereotypa bilder. Omgivningens (kollegors och andras) förhållningssätt och attityder till ålder är centrala för om äldre väljer att stanna eller sluta sitt aktiva yrkesliv (Nilsson, 2013). Kadefors & Johansson (2012) visar att negativa attityder mot äldre gör det svårare för dem att komma ur arbetslöshet och få ett nytt jobb. Dessa problem har nu även uppmärksammats av EU som tagit fram statistik och ”best practices” för att utveckla positiva attityder till äldre (Eurofund, 2012).

Äldre som företagare och entreprenörer är inte ett nytt fenomen men det är först på senare tid som det uppmärksammats bland forskare och politiker – tidigare kom äldre företagare främst upp på agendan vid diskussioner om generationsskiften i företag.[4] Den internationella forskning som finns lyfter fram sambandet mellan företagande och diskriminering av äldre, bl.a. diskuteras företagande som en brygga mellan att vara anställd och att vara pensionär (Singh & DeNoble 2003) och detsamma visar svenska studier (Holmquist et al., forthcoming). Bland de som arbetar efter pensionsåldern blir egenföretagande efter några år den dominerande formen (Sundin, 2015).

Kautonen et al (2014) visar att sannolikheten för företagande varierar med åldern – soloföretagande (self-employed) ökar med åldern, mest över 40-årsåldern, företagande med anställda (owner-manager) visar en omvänd U-kurva med en topp kring 45-årsåldern och nödvändighetsföretagande (reluctant) ökar svagt med ökande ålder men planar ut vid 50-årsåldern.

4. Se Backman & Karlsson (2013) för en av få analyser på svenska data om äldres entreprenörskap.

FIGUR 1: **Sannolikhet för företagande i olika åldrar**

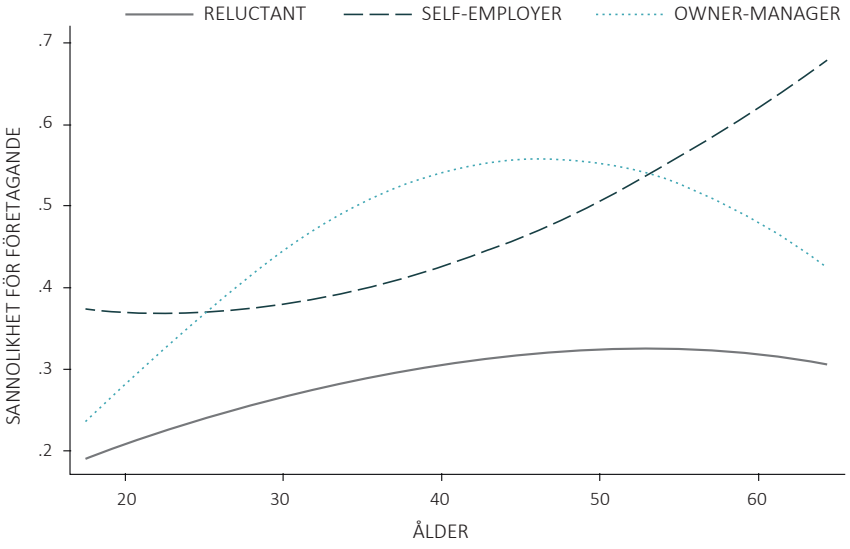

Källa: Kautonen et al (2014:591).

När Kautonen et al (2012) jämförde två grupper av äldre högutbildade individer – företagare och anställda – fann de att båda grupperna var nöjda med sitt arbete och sitt liv men att företagarna var de allra mest nöjda. Andra studier framhåller också att äldre som är aktiva är friskare (Aldén & Hammarstedt, 2017). Äldres företagande är ett klart bidrag till ekonomin genom att skapa jobb och ekonomisk aktivitet (Schött et al, 2017).

Internationell statistik visar att osynliggörandet av äldres företagande i medierna och i samhällsdebatten står i skarp kontrast till deras andel av företagandet i praktiken. Företagandet fördelar sig över åldersgrupper så att närmare 60 procent är 25–49 år men att drygt 40 procent faktiskt är över 50 år gamla. Endast enstaka procent av företagarna är yngre än 25 år – gruppen 65+ är mer än dubbelt så stor som denna grupp. Ett exempel på hur omfattande äldres företagande är ges av Schött et al (2017) som visar att andelen som driver företag är högst bland äldre och att mer än hälften av alla småföretag i USA 2012 ägdes av individer som var äldre än 50 år. Dessutom finns det studier som visar att äldre företagare startar företag som överlever längre – 70 procent av deras företag överlever mer än tre år jämfört med 28 procent för yngres företag (Loga et al, 2008). Baserat på GEM-data visar Schött et al (2017) att äldre är en aktiv grupp bland företagare, att äldres företagande är positivt samt befäster Kautonen m.fl. att äldre företagares välmående är högre än för jämförbara anställda.

Äldres företagande i Sverige

Det är svårt att hitta statistik om ålder och företagande (Sundin et al, 2014). Från SCB:s officiella statistik kan vi få fram vissa data, t.ex. andelar operativa företagsledare efter ålder och näringsgren. Det finns branschskillnader både över olika åldersgrupper och mellan könen. Jordbruk etc. utmärker sig genom att den branschen ökar över åldrarna, i gruppen 65+ är nästan en tredjedel verksamma inom denna bransch. Vi ser också att kvinnor totalt sett är mer aktiva i personliga och kulturella tjänster, särskilt gäller detta de yngsta kvinnorna där nästan hälften av kvinnorna 20–29 år är verksamma med sådana tjänster. Män är betydligt oftare verksamma i byggbranschen. Bryter vi ned denna tabell (Figur 2) ser vi att fördelningen över åldersgrupper är ganska lika för män och kvinnor.

Antalet operativa företagsledare var mer än ½ miljon, av dessa var 232 000 äldre än 55 år, vilket utgör 44 procent av samtliga operativa företagsledare – 20 procent av samtliga operativa företagsledare är dessutom över 65 år gamla.

FIGUR 2: **Operativa företagsledare efter ålder och kön, antal 2016**

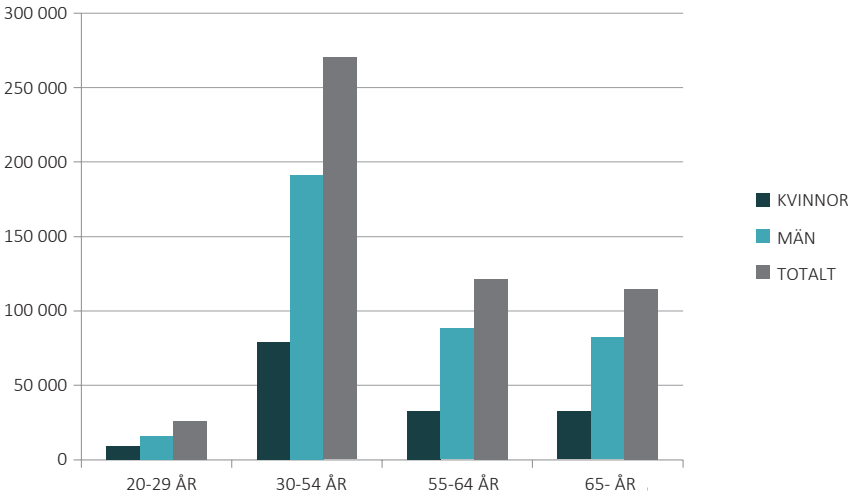

Källa: SCB

Från projektet ”Äldres företagande” (Sundin et al, 2014) finner vi data om företagare som har aktiebolag och enskild firma som visar att andelen företagare ökar med åldern ända fram till åldersgruppen 66–70 år, där 13 procent är företagare. Det är värt att notera att statistiken är spretig – enligt t.ex. ekonomifakta.se var andelen företagare bland sysselsatta i åldersgruppen 65–74 år närmare 40 procent år 2018. Under alla omständigheter kan vi konstatera att det i Sverige är en stor andel äldre – i pensionsåldern – som är verksamma som företagare.

Det föreligger tydliga skillnader mellan företagare i olika åldrar, framför allt branschvisa. Likaså påverkar regelverk och institutioner företagandet, t.ex. är det få som är under 18 år och arbetar heltid som företagare eftersom de flesta går tolv år i skola. Även en basförsörjning som ålderspension kan påverka företagande. En god pension kan leda till ett annat riskbeteende, medan en dålig pension innebär mer av nödvändighetsföretagande.

Vad säger svenska Global Entrepreneurship Monitor om äldres företagande?[5]

I GEM 2017 visas att de äldre är mycket aktiva som företagare. En stor del av de som driver företag är äldre än 50 år, många är över 65 år gamla. De är mer riskvilliga och mer optimistiska än sina yngre företagarkollegor. Det föreligger tydliga branschvisa skillnader mellan företagare i olika åldrar. Bland äldre har jordbruk och professionella tjänster störst andelar.

Vid en internationell utblick ser vi att vad gäller entreprenörer i åldrarna över 45 år ligger Sverige över snittet i innovationsdrivna länder – för gruppen 55+ t.o.m. ganska mycket över (6,5 procent jämfört med 4,8 procent). Det huvudsakliga motivet för dessa att starta företag är större oberoende, framför allt bland de som är 50–64 år.

Vad gäller de vars företag är yngre än 42 månader är snittåldern för alla som är i uppstartsfasen 42 ½ år, äldst är en individ som är 73 år. De allra flesta i uppstartsfasen är 30 år. När vi delar upp i åldersgrupper framträder samma mönster, dvs. det är personer kring 30 år som startar mest men spridningen är stor – vi ser också att andelen företagsstartare är ganska jämnt fördelad över åldrarna, men att huvuddelen av de som gör insteg som företagare finns i spannet 25 till 55 år. Därefter avtar nyföretagandet. Dock är det värt att notera att mer än en tredjedel av de som leder och äger ett nystartat företag är över 50 år.

Individer i uppstartsfasen är relativt unga – vilket kan ses som naturligt. Lika naturligt är att de som drivit företag mer än 42 månader (det s.k. etablerade företagandet) är äldre. Snittåldern på alla etablerade företagare är 52 ¼ år, dvs. de är i snitt tio år äldre än de i uppstartsfasen.

Av de som leder och äger ett etablerat företag är mer än två tredjedelar över 50 år, vilket överensstämmer med den statistik vi tidigare presenterade kring operativa företagsledare. Det är också högre andelar i de äldre åldersgrupperna som leder och äger företag.

5. GEM är, i motsats till de SCB-studier som föregående avsnitt bygger på, inte är en totalundersökning utan bygger på ett urval som är representativt. Denna sammanfattning från Braunerhjelm et al, (2017) bygger på data från 2017 års GEM-rapport.

FIGUR 3: **Fördelning företagare (>42 mån) över åldersgrupper samt andel företagsstartare per åldersgrupp - femårsintervaller**

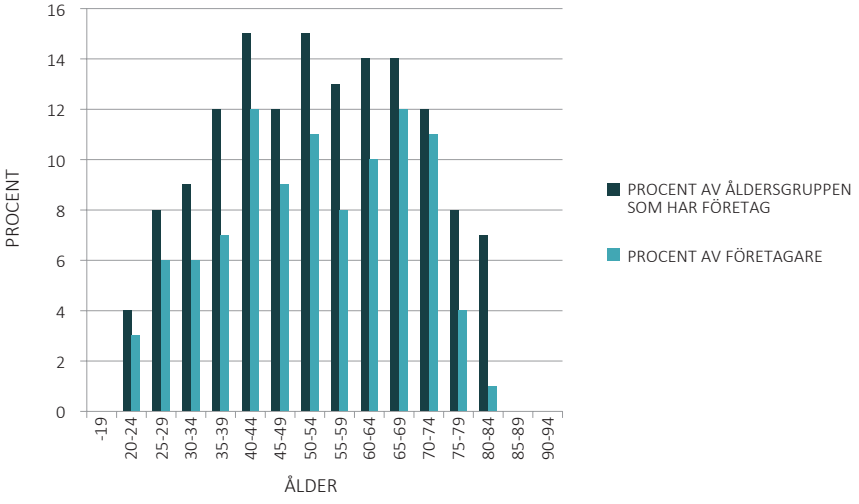

Källa: Braunerhjelm et al, 2017.

Det är troligt att det är just det faktum att de nya företagarna är yngre som gjort att medier och politik fokuserat så starkt på just de yngre. Vi kan bara spekulera över vilken effekt ålderism och diskriminering i arbetslivet har och har haft på äldres benägenhet att starta nya företag samt även på osynliggörandet av äldre som företagare.

FIGUR 4: **Andel som leder och äger ett företag >42 månader, tre åldersgrupper**

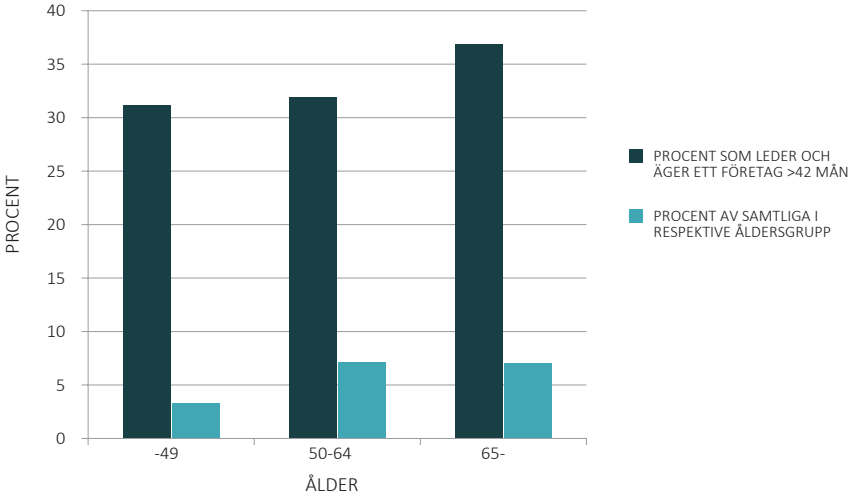

Källa: Braunerhjelm et al, 2017.

I GEM-undersökningen ingår frågor om entreprenöriella kompetenser. Det är frågor som rör företagarens tilltro till sin egen förmåga att starta och driva företag, företagarens uppfattning om goda affärsmöjligheter, företagarens benägenhet att ta risker samt företagarens kontakter med start-up företagare. Som vi ser har samtliga åldersgrupper en mycket hög tro på goda affärsmöjligheter. Däremot är tilltron till den egna företagarförmågan mindre, speciellt hos den yngsta och den äldsta gruppen. Detta mönster med stort förtroende vad gäller att identifiera affärsmöjligheter men låg tilltro till den egna förmågan att driva företag har vi sett i den svenska GEM-studien i flera år nu. Denna paradox är något som utmärker Sverige.

Det framgår tydligt att riskvilligheten ökar med åldern, de äldsta företagarna har nästan dubbelt så hög andel riskvilliga som de yngsta företagarna. Ganska få känner andra företagare, ju äldre företagarna är desto lägre andel är det som har sådana kontakter. Det är överraskande att äldre är mer riskvilliga trots att man inte har ett nätverk med andra start up-företagare. I övrigt ser mönstren över åldrarna ut på samma sätt, t.ex. att riskbenägenheten ökar med åldern och att andelen som känner en annan start up- företagare minskar med åldern.

FIGUR 5: **Entreprenöriella kompetenser i olika åldersgrupper**

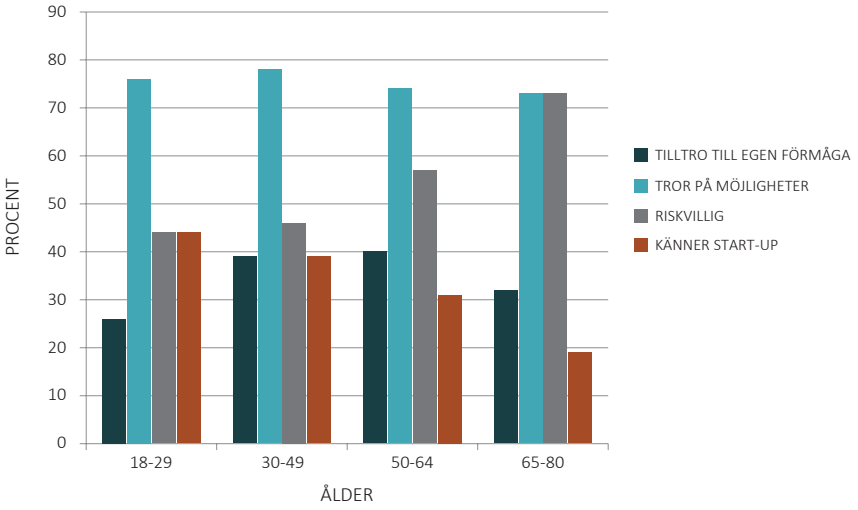

Källa: Braunerhjelm et al, 2017.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan konstateras att den svenska GEM undersökningen – precis som de studier Sundin m.fl. genomfört med annan data från SCB – visar att de äldre är mycket aktiva som företagare. En stor del av de som driver företag är äldre än 50 år, många är över 65 år gamla. De äldre startar också nya företag, om än inte i lika

hög utsträckning som de yngre. En anledning kan vara de attityder som finns kring ålder – ålderismen är som vi påtalade inledningsvis utbredd. Men samtidigt som vi här visat att de äldre lever och frodas som företagare, är det faktiskt den gruppen som till stor del bär upp Sveriges företagssektor. Vi har inte sett något som talar mot att gruppen äldre inte skulle kunna vara ännu mer aktiva, framförallt som företagsstartare. Att de fortsätter och är minst lika kapabla (för att inte tala om att de är mer riskvilliga och att de som faktiskt startar företag som äldre är mer optimistiska) som sina yngre företagarkollegor framgår tydligt av såväl forskning som statistik. I tidigare GEM-undersökningar har det även framkommit att äldre företagare har högre välmående än yngre – kanske är företagandet ett sätt att undvika ålderismens negativa attityder som äldre möts av som anställda eller som pensionärer?

I dagsläget riktas inom stödsystemet stor uppmärksamhet åt unga företagare och ingen åt äldre. För att råda bot på detta skulle t.ex. specialdesignade kurser och paket riktade mot äldre företagare kunna utformas. Även speciella inkubatorer för äldre som vill eller håller på att starta företag vore ett steg framåt. För att utforma policy som främjar äldres företagande skulle det vara värdefullt att fånga upp den kunskap som redan finns inom t.ex. Nyföretagarcentrum eller Almi.

Slutsatsen blir att äldre som företagare lever och mår väl, att de är många och att de hittills hamnat under radarn för uppmärksamhet från medier, debatt, politik och forskning. Vi ser att detta är under förändring men vill avsluta med att påtala två troliga positiva effekter med att lyfta fram och främja äldres företagande. Den första är att ett ökat nyföretagande bland äldre har hög sannolikhet att bidra till samhälle och ekonomi – det är kompetenta och erfarna människor vi talar om, människor som är mer riskbenägna, mer optimistiska och dessutom ofta har en ekonomiskt tryggare situation än yngre. Den andra är att företagande bland äldre är en form där ålderismen kan motverkas, de äldre utsätts inte för kollegors och överordnades negativa attityder – marknadens villkor är det som gäller.

Referenser

Aldén, L. & Hammarstedt, M. (2017) *Self-employment and life satisfaction among the elderly- Survey-based evidence from Sweden.* Rapport från Linnaeus University Centra. Discrimination and Integration Studies.

Andersson, L. (2008) *Ålderism.* Studentlitteratur.

Backman, M. & Karlsson, C., (2013), Exploration of Wisdom Ages.

Firm survival, Cesis Working Paper 339, KTH, Stockholm.

Brough, P., Johnson, G., Drummond, S. & Timms, C. (2011) Comparisons of cognitive ability and job attitudes of older and younger workers. *Equality Diversity and Inclusion: An International Journal* 30(2): 105-126.

Butler, R.N. (1969) Age-ism: Another form of bigotry. *The Gerontologist* 9(4): 243-246.

Buyens, D., Van Dijk, H., Dewilde, T. & De Vos A. (2009) The ageing workforce: Perception of career ending. *Journal of Managerial Psychology* 24(2): 102-117.

Bytheway, B. (2005). Ageism and age categorization. *Journal of social Issues*, 61(2), 361-374.
www. ekonomifakta.se
Eurofund (2012) *Income from Work after Retirement in the EU.* Publications of the European Union, Luxembourg Eurofund 2012)
Fineman, S. (2014) Age Matters. Organization Studies 35(11): 1719-1723.
Global Entrepreneurship Monitor (2017), Global Report 2016/2017. Global Entrepreneurship Research Association, 2017. www.gemconsortium.org
Hennekam, S. & Herrbach, O. (2015) The influence of age-awareness versus general HRM practices on the retirement decision of older workers. *Personell Review* 41(1): 3-21.
Holmquist, C., Sundin, E. & Klinthäll, M. (2019, forthcoming) Entrepreneurial dynamics in the third age – a study of trajectories for start-ups by two cohorts of entrepreneurs/self-employed aged 55 and 60. In Backman,M., Karlsson, C. & Kekezi, O. (2019, forthcoming) *Handbook of Research on Entrepreneurship and Ageing*. Edward Elgar. (1)
Kadefors, R. & Johansson Hanse, J. (2012) Employers´ Attitudes Towards Older Workers and Obstacles and Opportunities for the Older Unemployed to Reenter Working Life. *Nordic Journal of Working Life Studies*. 2(3): 29-47.
Kautonen T., Hytti U., Bögenhold D. & Heinonen J. (2012) Job satisfaction and retirement age intentions in Finland. Self-employed versus salary earners. *International Journal of Manpower*, 33(4): 424–440.
Kautonen, T., Down, S. & Minniti, M. (2014). Ageing and entrepreneurial preferences, *Small Business Economics* 24(3): 579-594.
Krekula C. (2009) Age – coding – on age-based practices of distinction. International *Journal of Ageing and Later Life*, 4(2): 7–31.
Loga, J., Hendry, C., Courtney, N. & Brown, J. (2008) *Unlocking the potential of the UK's Hidden innovators.* London: Cass Business School.
Nilsson, K. (2013) *To work or not to work in an extended working life*. Lund: Lund University, 2013.
Statistiska Centralbyrån www.scb.se.
Schött, T., Rogoff, E., Herrington, M. & Kew, P. (2017) *GEM Special Report on Senior Entrepreneurship 2017.* Global Entrepreneurship Research Association, 2017.
Singh G. & DeNoble, A. (2003) Early Retirees as the Next Generation of Entrepreneurs. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(3): 207–226. (2)
SOU 2012:28. *Längre liv, längre arbetsliv: Förutsättningar och hinder för äldre att arbeta längre, delbetänkande av Pensionsåldersutredningen*. Swedish Government Official Reports. Stockholm: Fritzes, 2012.
Sundin, E. (2015) *Äldre som företagare: kommenterande beskrivning. : En rapport från projektet Äldre som företagare*. HELIX Working Papers. Linköping: Linköping University, 2015. (3)
Sundin, E., Holmquist, C., & Klinthäll, M. (2014) *The importance of senior entrepreneurs – some indications from Sweden*. Paper presented at the NCSB 2014 conference
Weber P. & Schaper, M. (2004) Understanding the grey entrepreneur. *Journal of Enterprising Culture*, 12(2) 147–164.

ENTREPRENÖRSKAPS FORUM

WWW.ENTREPRENORSKAPSFORUM.SE